РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 1

Примено: 02.10.2008			
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	6512		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ" бр. 58/00 и 44/02) и член 30 од Законот за основно образование („Сл. Весник на РМ" бр. 103/08), министерот за образование и наука донесе наставна програма по предметот ***ликовно образование*** за I одделение на деветгодишното основно образование за учениците со пречки во психичкиот развој.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ РАЗВОЈ

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

I ОДДЕЛЕНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, мај 2008

1. ВОВЕД

Предметот *ликовно образование* претставува составен дел од концептот за деветгодишно основно образование. Се изучува како задолжителен предмет од I до IX одделение. Од I до V одделение застапен е со по 2 часа неделно, односно 72 часа годишно..

Ликовното образование нуди можност за стекнување трајни и употребливи знаења и вештини за ликовно изразување. Тоа им помага на учениците да го спознаат светот и да се интегрираат во него.

Ликовното образование им овозмоува на учениците основна ликовна и визуелна писменост како предуслов за нивното оспособување со хуманите и естетските вредности на ликовната уметност.

Преку наставата по ликовно образование се поттикнува психомоторниот, емотивниот и интелектуалниот развој на учениците, се развива нивната фантазија и чувството за естетско проценување. Ученикот учи да набљудува, да ги спознава уметничките вредности и да воспоставува врска со уметноста која ќе биде присутна во текот на целиот негов/нејзин живот.

Ликовното образование се темели на процесот на истражување и творештво. Тоа ги уважува и ги следи развојните фази на учениците, нивното ликовно изразување и творење.Од наставникот бара креативен и флексибилен пристап во реализацијата на наставата според интресот и способностите на учениците.

Посебна задача на наставата по ликовно образование претставува воочувањето на индивидуалната надареност на одредени ученици и овозможување низ различни форми на додатна настава и/или слободни активности предиспозициите на овие ученици максимално да се развијат.

2. ЦЕЛИ НА ПРЕДМЕТОТ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД I ДО III ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да се воведува во спознавањето на ликовниот јазик: запознавање со боја, линија, форма и површина;
- да се воведува во светот на ликовното творештво преку спонтано и слободно изразување;
- да развива интерес, фантазија, детска креативност за ликовно изразување;
- да развива способност за изразување на непосредните доживувања од окружувањето;
- да се поттикнува да претставува живи и интересни теми (богати со активности и да се поврзани со возбудливи доживувања);
- да развива визуелна и тактилна перцепција;
- да го открива, запознава и почитува сопственото ликовно изразување, но и да се почитува ликовното изразување на другите;
- да развива интерес за вклучување на ученикот во облагородувањето на просторот во кој престојува, како и уредувањето и одржувањето на надворешниот простор;
- да се ослободува од стрес, емоционална напнатост преку ликовно изразување;
- да се запознава со детски ликовни творби, уметнички ликовни творби, како и со дел од народното творештво;
- да се воведува во користењето на информатичката компјутерска технологија во ликовно изразување.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО I ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да развива интерес и осетливост за основните ликовни елементи;
- да развива вештини за примена на разни материјали и техники за цртање, сликање, моделирање и градење во ликовното изразување;
- да го открива и запознава ликовниот јазик- ликовните елементи: линија, боја, форма, плоштина и нивната употреба во ликовното творештво;
- да ги искажува самостојно и слободно своите сознанија, доживувања и впечатоци, мисли и фантазија со помош на ликовниот јазик и творештвото;
- да открива разни постапки на ликовно изразување (со капење, гребење, прскање, туфитање и др.);
- да развива графомоторички способности и координација око-рака;
- да се оспособува да набљудува и споредува и да утврдува сличности и разлики меѓу предмети и појави;
- да ги применува стекнатите ликовни вештини;
- да развива културно-хигиенотехнички и работни навики за одржување на личната хигиена и хигиената на средствата за работа;
- да развива потреба за чување и облагородување на својата училница;
- да умее вербално да ја објасни својата ликовна творба;
- да се запознава со компјутерската техника за цртање и боење на површина.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ЦРТАЊЕ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: - да се оспособува да ги развие перцепциските способности; -да се запознае и да именува внатрешен и надворешен простор; - да ги именува основните подлоги и цртачките материјали; - да се поттикнува фокусирано да ја набљудува непосредната околина; - да се оспособува да користи лупа; - да се оспособува правилно да држи молив; - да чкрта слободно со молив на лист хартија; - да повлекува разни линии; - да стекне сигурност и контрола на движењето на раката; - да се оспособи да користи различни моливи за добивање на разновидни линии со различна дебелина, интензитет и прецизност, како и да применува и комбинира различни линии; - да се стимулира да ги претставува поцелосно предметите и објектите од непосредната средина (со детали); - да ги организира нацртаните објекти на подлогата; - да забележува што е горе, што е долу, лево од, десно од, пред, зад.	Основни средтва за цртање и нивнта употреба Ликовни елементи во цртањето Цртање	-Хартија, - молив, - дрвени бои, - цртање, - линија, - цртеж, - тенка – дебела, - испрекината, - долга – куса, - права – крива.	- Црта линии со различни моливи, набљудува каква е линијата; - набљудува конкретни предмети и појави во околината, како и луѓето кои го опкружуваат и сл.; - воочува сличности меѓу дланката и лист од јавор (опсервира со и без лупа); - споредува траги од разни моливи (HB, B1 до B12); - црта линии со различна дебелина, и истите ги комбинира; - црта цик-цак, брановидни, испрекинати, паралелни хоризонтални, паралелни вертикални, паралелни дијагонални (дождовни капки, запци од чешел, селски плот, морски бранови, пајакова мрежа и др.); - истражува на кои подлоги може да се црта. - се црта себеси, омилената играчка, своето другарче, семејството; - црта смешно животно, лик од приказна; - црта по свој избор.

СЛИКАЊЕ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: - да ги запознае „живите" и „ мирните" бои; - да ги заепознае и именува подлогите и сликарските материјали (хартија, темперни бои, четка, платно); - да се поттикнува да ракува со основните материјали за сликање; - да ги препознава и именува основните бои и нивните нијанси; - да се поттикнува креативно да се изразува со боја: - да се оспособува да разликува разни видови хартија (самолеплива и обична) и лепила; - да се оспособува да користи ножици; - да ја одржува хигиената на облеката и priборот за сликање.	Основни средства за сликање и нивнта употреба Сликање	-Сликање, - боја, - основни бои, - светло-темно, - палета, - темпера, - водни бои, - колаж, - површина.	- Запознавање на основните сликарски материјали; - воочува во непосредната околина светло-темно (ден-ноќ и др.); - сликање на разновидни подлоги различни по форма, формат големина, боја, дебелина -сечење на самолеплива и обична хартија со ножици; - колоритно се изразува во техниката колаж; - слика на одредена тема; - слика по свој избор.

ПЕЧАТЕЊЕ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: - да воочи дека со кој било предмет премачкан со боја може да се направи и добие негов отпечаток; - да избира самостојно предмети со кои ќе печати; -да сфати дека со печатењето е можно повторување на истата форма (добивање речиси исти отпечатоци); - да се оспособува самостојно да го држи печатот и прави отпечатоци; - да ја регулира и контролира силата (притисок, стисок) на дланката .	Основни материјали за печатење Печатење	- Печатење, - печат (шаблон), - отпечаток, - форма, - шара.	- Набљудува, воочува и препознава со кој предмет (шаблон) е направен кој отпечаток; - споредува отпечатоци на рапава и мазна подлога, на бела или тонирана подлога; - користи најразновидни печати (шаблони); - печати со сунѓери во разни форми и прави комбинации; - печати на мазна и рапава хартија; - печати на текстил и слични материјали; - печати на тонирана хартија; - печати со лисја од растенија, плодови и сл. (поголеми, помали, со разни форми и текстури кои претходно се премачкани со боја); - со повторување на истиот отпечаток да направи шара (шара за шамија, марамче за куклата и сл.); - со комбинирање на разновидни шаблони да прави разни композиции (автомобил, воз, куќа...); - низ игра да истражува со печатење врз разновидни подлоги (пластика, текстил, дрво и др.).

МОДЕЛИРАЊЕ И ОБЛИКУВАЊЕ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: - да запознае некои материјали за моделирање и обликување; - да ја набљудува и истражува околината и да ги забележува различни форми меѓу предметите; - да истражува материјали преку визуелни и тактилни сетила; - да моделира со материјали со додавање и одземање; - да се запознава со техниката на работа; - да се запознава со обликувањето преку спојување, градење и конструирање со помош на разни форми и материјали; - да осознава дека одредени материјали можат да се користат на начин поинаков од вообичаениот; - да се привикнува да работи во група; - да ја развива моториката.	Основни средства за моделирање Моделирање Основни средства за обликување Обликување	- Моделирање, - обликување, - празно-полно, - меко-тврдо, - вдлабнато-Испакнато, - отворено-затворено, - рапаво-мазно, - внатре-надвор, - издупчено, - пластелин, - тесто, - глина.	- Обликување форми и моделирање (со песок, снег, глина, пластелин); - набљудува форми од непосредната околина и на нив забележува големина, текстура (рапаво- мазно), облик и др.; - игра и комбинира форми едни до други, едни врз други, собрани, разделени, ги набљудува од различен агол и осветлување; - го набљудува и го чувствува просторот (внатре-надвор, отворен-затворен, празно-полно); - воочува внатрешен и надворешен простор преку набљудување на садови, цевки, кутии и др.; - набљудува и допира површини на вештачки и природни материјали со разновидна текстура (кора од дрво, разни плодови, крзно и др.); - прави нови облици со кукли, сообраќајни средства со текстил, јута, волна, волница, хартија, фолија, стиропор, коноп, пластика, конци, сунѓер, природни и вештачки, необликувани, полуобликувани и обликувани; - комбинира гранки, плодови, семиња, лисја, чашки од афион, кора од стебло, мов, камчиња, школки и прави фигури на животни, куќи и др.; - конструира мост, градби и друго од отпаден материјал; - превиткува хартија (оригами).

ЛИКОВНИ ИСТРАЖУВАЧКИ АКТИВНОСТИ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: - да се воведува во истражувачка постапка (набљудување, споредување, претпоставување, изведување заклучок); - да се ослободи од стравот и грижата од валкањето, како и од неуспехот при творењето; - да ја одбира положбата на своето тело во однос на подлогата додека твори; - да ја развие ликовната љубопитност.	Ликовно изразување преку истражување	- Растворливо-нерастворливо, - суво-мокро, - течно-цврсто.	- Истражувачки активности со нестандардни ликовни материјали; - црта на нестандардни подлоги (црта на снег, песок, глинена плоча, картон, дрво пластика); - црта со неликовни материјали (со чешел, стапче, четкичка за заби, крпче, четкичка за шминка, стара шминка, лак за нокти и др); - црта или лепи врз слики (од календар, постери); - трансформира звук во цртеж (слуша звуци со различен интензитет, ритам и сл.и истото го претставува со различни линии); - слика на различни подлоги и стекнува искуство на кои подлоги може да се слика, а на кои не и зошто; - слика со природни бои; - гребе, длаби, ренда меки материјали (свеќа, сапун и др.); - креативно се изразува преку различни постапки: капење, дување, прскање, туфирање, гребење, преклопување и др.

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Најголемиот број од учениците со пречки во психичкиот развој манифестираат општи и специфични тешкотии во една или во повеќе области на моторичкото и/или прецептивното однесување. Содржините на ликовното образование се однесуваат на активности преку кои се развиваат способностите на визуелно-моторната координација, навиките и вештините за самопомош, грижа за личната и хигиената на околината, запознавањето и користењето на различни видови материјали, алати и техники во функција на креативните задачи.

- Наставните содржини од предметот ликовно образование даваат можност да се реализираат интегриріано со содржините од наставните програми по мајчин јазик, математика, запознавање на околината, музичко образование и физичко и здравствено образование. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности.
- При реализирање на содржините наставникот треба да го поттикнува и фали секое дете при ликовното изразување и не смее да се дозволи да се прави атмосфера на компетитивност меѓу учениците.

- **Годишен фонд на часови**

	ТЕМИ	Број на часови
1.	Цртање	30 часа
2.	Сликање	16 часа
3.	Печатење	8 часа
4.	Моделирање и обликување	10 часа
5.	Ликовни истражувачки активности	8 часа
Вкупно:		**72 часа**

Забелешка:Бројот на часовите е даден ориентационо.

- **Наставни средства:**
  - разни извори на учење од непосредната околина (материјали за цртање и сликање, материјали за печатење и обликување, предмети во природата и околината, кутии, четки, хартија, плодови, гранки и сл.);
  - дидактички средства и материјали;
  - визуелни средства (предмети од непосредната околина, репродукции, детски творби, апликации и сл.);
  - слајдови, сликовници, списанија и сл.;

- аудио-визуелни средства (ТВ, ДВД-плеер, видеоплеер, дигитален фотоапарат, дигитална камера, компјутер и други средства);
- Интернет, образовни софтвери.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за ликовно творење, ангажираноста на чениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување).

При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава кон индивидуалниот пристап во постигањата на секое поединечно дете.

На крајот на годината се изведува сумативна опсина оценка.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор за и на наставните средства за I одделение донесен од министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во прво одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет – Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- Дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

9. НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ПО ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ПРВО ОДДЕЛЕНИЕ ДОНЕСЕНА НА 21. О6. 2007 ГОДИНА СО РЕШЕНИЕ БР. 10-1009/2, ЗА ПОТРЕБИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ СО ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ РАЗВОЈ ЈА АДАПТИРАШЕ КОМИСИЈАТА ВО СОСТАВ:

1. Марија Симонова, советник за посебно образование, Биро за развој на образованието – Скопје
2. Димитрија Лозаноски, дефектолог во пензија - Скопје

10. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по ликовно образование за прво одделение во деветгодишното основно образование за учениците со пречки во психичкиот развој ја донесе

Перо Стојановски,
министер за образование и наука

Скопје ____________________

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 10- 1962/4
02. 10 2008 год.
СКОПЈЕ